

Arbeiðarin missur yvir 200.000 kr í pensjón

Tá ið samgongan í 2011 avgjördi at hækka pensjónsskattin til 40% og skatta tað við inngjaldi rakti hetta vanligu føroyingin sera meint. Missurin hjá einum vanligum arbeiðara, sum verður pensjónistur um 20 – 30 ár, er um 12.000 kr um árið í pensjón ella samanlagt eini 200.000 kr í pensjónstilveruni

At samgongan roynir at fjala og mani-pulera henda veruleika er skilligt, tí pensjónsnýskipanin øll sum hon er, var ein gøla fyri allar føroyingar, og tað skulu láglønt og framtíðar ættarlið rinda fyri í dýrum dómum, sigur Georg F. Hansen, formaður í Føroya Arbeiðarafelag.

Limirnir í arbeiðarafeløgnum, sum um nøkur ár skulu á pensjón, missa góðar 1000 kr um mánaðin í pen-sjón, tí penjónsskatturin er hækkaður til 40% flatskatt, og skatturin verður tikin inn við inngjaldi.

Munurin er í høvuðsheitum tí at pensjónsskatturin er hækkaður til heili 40%. Hetta rakar vanligu uppspararan hart. Fyri ein vanligan arbeiðara, sum er pensjónistur í 17 ár, er missurin umleið 200.000 kr í pensjón í dagsins virði. Hetta er ein stór upphædd fyri ein vanligan løntakara, vísir Georg F. Hansen, formaður í Føroya Arbeiðara-felag á.

Samhaldsfasti er vegurin framá

Pensjónslógin má broytast, og pensjón leggjast omaná allar veitingar og endurgjald fyri løn, soleiðis at allir bólkar fáa pensjón afturat arbeiðsloysisstuðlinum, forsorgini, barns-burðarpeninginum, lønini fyri varda starvinum o.s.fr.

Pensjónin kann ikki takast av veit-ingini, men má leggjast omaná, tí hesar veitingar eru ikki so høgar, at til ber hjá hesum bólkum at missa eina krónu.

Harumframt átti uppsparingar-kravið at verið minkað niður í t.d. 5% og restin kundi so verið figgja við at styrkja Samhaldsfasta munandi. Sam-haldsfasti kundi verið 15%, 7,5% frá arbeiðstakarum og 7,5% frá arbeiðs-gevarum.

Tey 5% sum fólk spara upp sjálvi ella umvegis sitt fakfelag kundi verið brúkt sum ein lívrentuskipan umframt nakað til tryggingar. Hava fólk ella fakfeløg hug at spara meir upp enn tey 5% skal tað standa teimum frítt at gera tað, men lógarkravið nýttist ikki vera hægri, tí Samhaldsfasti skuldi verið mergurin í framtíðarpensjóns-skipanini.

Samhaldsfasti er ein góð og solidarisk skipan, sum er einføld og

bílig at umsita. Samhaldsfasti um-fordeilir pening millum ættarlið og millum lønarbólkar, og tú rindar skatt av útgjaldinum. Samstundis sum samhaldsfasti stigvíst hækkar bæði í inngjaldi og útgjaldi kundi skatturin verið lækkaður samsvarandi hjá løn-takarum.

Fyri arbeiðsgevararnar hevði hetta merkt eina økta útreiðslu á nøkur prosent, men fyri løntakaran var hetta útreiðsluneutralt.

Fyrimunirnir við at styrkja samhaldsfasta:

- Allir borgarar í Føroyum eru tryggjaðir eina grundleggjandi eftirløn – bæði tey sum eru arbeiðsfør, men eisini tey, sum av eini ella aðrari orsök hava havt eitt leysari tilknýti til arbeiðsmarknaðin eru tryggjað eina eftirløn.
- Skattur fer av útgjaldinum – hetta merkir, at skatturin fylgir talinum av pensjónistum.
- Ongin eykarokning verður send skattaborgarunum, tí skatturin verður lækkaður samsvarandi tí hækkaða útgjald-inum úr Samhaldsfasta.
- Tað er ikki vandi fyri, at fólkið knappliga missur stóran part av síni uppsparing, tí ein kreppa uppstendur. Samhaldsfasti er ein almenn skipan, har øll hava ábyrgdina av hvør øðrum.
- Ongin borgari í Føroyum kann uppsigast av Samhaldsfasta – øll eru við.

- Tað hendir eitt ávíst umbýti av virðum, og tey betri løntu bera eitt sindur tyngri byrðar enn tey lágløntu og tey, sum eru úttanfyri arbeiðsmarknaðin, men øll fáa kortini úr skipanini.
- Tað fer at loysa seg at spara upp sjálvur, og løntakarar og fakfeløg fáa frælsi til sjálvi at avgera, hvør skipan loysir seg best fyri tey.
- Gerast skal ein 10 ára skiftistíð, so privati og almenni arbeiðsgevarin fær stundir at laga seg til økt útgjald.
- Tað fer at loysa seg at arbeida eftir pensjóns-aldur, tí pensjónisturin nýttist ikki at hugsa um mótrokningar, og nær viðkomandi skal steðga at arbeida, tí meginparturin fer av í skatti, mótrokning ella avgjöldum.
- Tú fært eina skipan, sum er bílig og einføld at umsita, og sum øll skilja.
- Tú varðveitir týðandi táttin um “vælferðar-skipanina fyri øll” (universalisma) og ta týðningarmiklu sosialu kontraktina millum borgarar og ættarlið.

Føroya Arbeiðarafelag eins og onnur fakfeløg hava fleiri ferðir gjørt útrokningar av, hvønn týðning økti pensjónsskatturin hevur á pensjónsviðurskiftini, og myndin er døpur. Ein tímaløntur arbeiðari, sum bara sparir upp eftir nýggju skipanini, missur áleið 1000 kr um mánaðin í pensjón, meðan viðkomandi fær so at siga onki í skattalætta. Mista pensjónin hjá arbeiðarunum fer til at figgja skattalætta hjá teimum væl løntu. Hetta er umvendur Robin Hood politikku, sigur Georg F. Hansen og vísir á, at tað gamla føroyska var, at breiðastu herðarnir skuldu taka tyngstu byrðarnar, men so er ikki longur. Eg óttist fyri tí samfelagnum, sum vit eru við at skapa. Her má koma vend í, so at vit fáa skipanir sum gera, at vit øll kunnu búleikast í hesum landi, og hava møguleika at skapa okkum eitt gott lív.

missir ein arbeiðari áleið kr 12.000 um árið ella kr 1.000 um mánaðin eftir skatt, orsaka av at skattingin av egn-ari pensjón er broytt. Í hesum førinum er tað ikki skattatiðspunktið, sum er orsøkin til munin. Orsøkin er, at skatt-urin er øktur frá at vera lutfalshækk-andi samsvarandi inntøku til 40%.

At samgongan tekur skattatiðs-punktið inn í hetta kjak tænimr einans einum endamáli, nemliga at káva út-yvir, at pensjónir í dag verða munandi

hardari skattaðar enn áður, og fyri at káva útyvir, at meiningi pensjóns-uppspararin verður hart revsaður av broytingini í skattaframferðarhátti av egnari uppspardari pensjón.

Formaðurin í Føroya Arbeiðara-felag vísir á, at arbeiðarin fekk onki burturúr flatskattinum, men skal rinda í dýrum dómum við síni framtíðar pensjón, tað er sjónligasta úrslitið av pensjónsbroytingini, sum samtykt var í desember 2011.

Tú hevur rætt til summarfrítíð og frítíðarløn

Í vikuskiftinum kemur frítíðarlønin á bók. Í samband við frítíðarløn og summarfrítíð hevur tú sum løn-takari nøkur lógartryggjaði rætt-indi. Tú hevur krav uppá frítíðarløn av allari løn, og tú hevur rætt til fimm vikurs summarfrítíð.

Sum løntakari, hevur tú lógar-tryggjað krav upp á frítíðarløn av allari løn, sum tú fært. Frítíðarlønin er antin 12% omaná lønina, og so heldur tú frí úttan løn ella er tað eitt frítíðarískoyti á 1,5% omaná lønina, og so hevur tú rætt til frí við løn, men hetta seinna er bert galdandi fyri fastlønt.

Øll hava rætt til fimm vikurs summarfrítíð, sum skal haldast í tíðarskeiðnum 1. mai – 1. oktober. Nær tú heldur frí verður ásett í samráð við arbeiðsgevaran. Tú hevur ikki krav uppá at halda frí eitt ávíst tíðarskeið, men tú hevur rætt til fyra vikurs samanhangandi frítíð í tíðarskeiðnum mai-oktober.

Arbeiðsgevarin ásetir nær frí-tíðin skal haldast og sambært lógini skal hetta gerast í samráð við løn-takaran. Avgerð arbeiðsgevarin, at tú skalt halda frí eitt ávíst tíðar-skeið, skalt tú hava hetta at vita í góðari tíð frammanundan, t.v.s. vanligu ikki seinni enn 2-3 mánaðar áðrenn tú skal í summarfrí.

Frítíðarløn

Hóast tú hevur verið styttri enn 1 ár hjá einum arbeiðsgevara, hevur tú rætt til nevndu frítíð, men frítíðar-lønin verður innvunnin fyri eitt ár í senn, t.v.s. um tú hevur arbeitt í t.d. ½ ár, so fær tú frítíðarløn, sum svarar til 12% av hesari løn.

Innvinningarárið er vanligu frá 1. apríl – 31. mars, men tú kanst avtala við arbeiðsgevara tín, at innvinningarárið í staðin er álmu-nakkaárið.

Sjúka í frítíðini

Gerst tú sjúkur beint áðrenn tú skalt í summarfrítíð, og ert sjúkur nakrar dagar inn í tína frítíð, so telja sjúkradagarnir ikki sum frí-dagar. So mást tú gera avtalu við arbeiðsgevaran, nær tú heldur teir dagarnar.

Vanligt er, at leggja teir afturat í endanum av tí frammanundan av-talaðu frídøgnum, so tú ert í frítíð, tað skeiðið, sum tit hava avtalað.

Ert tú somikið óheppin at gerast sjúkur eftir at frítíð tín er byrjað, so hevur tú ikki rætt til at fáa eyka frídagar í tíðarskeiðnum tú ert sjúkur, úttan so at arbeiðsgevarin góðtekur at lata tær eyka frídagar fyri sjúkradagar tínar.

Tú hevur rætt til frítíð

Ein arbeiðsgevari kann ikki krevja, at tú kemur til arbeiðis í tíni frítíð. Um løntakaran verður sagdur úr starvi og uppsagnarfrestin ikki er úti 1. mai, so skulu 4 vikur leggjast afturat uppsagnarfrestini, tí sam-bært lógini skal uppsagnarfrestin ikki styttest við at frítíðin (høvuðs-frítíðin, sum er 4 vikur) verður løgd í uppsagnarfrestin.

Tíni rættindi eru greið sambært frítíðarlógini, og heldur tú teg vera fyri mismuni, so er endiliga at seta teg í samband við fakfelagið hjá tær.